

Edyta Boratyńska-Karpiej

DOSTĘPNOŚĆ W EWALUACJI - DOSTĘPNA EWALUACJA

PODSUMOWANIE DYSKUSJI W RAMACH EVALCAFE

Spis treści

Wprowadzenie	3
Rozumienie ewaluacji	3
Dostępność w ewaluacji – czyli co?	5
Dostępność w ewaluacji – dla kogo?	6
Dostępność w ewaluacji – jak zapewnić?	8
Zlecenie badań ewaluacyjnych	9
Jak zapewnić dostępność badania?	10
Jak zapewnić dostępność raportu ewaluacyjnego dla wszystkich?	11
Prosty język	12
Podsumowanie	13

Ekspertyza zrealizowana została w ramach projektu pn. „PTE - THINK TANK Ewaluacyjny”, współfinansowanego ze środków Narodowego Instytutu Wolności – CRSO w ramach Programu PROO4.

Wprowadzenie

Niniejsze opracowanie jest efektem dyskusji ekspertek, która odbyła się w ramach cyklu EvalCafe organizowanego przez Polskiego Towarzystwo Ewaluacyjne.

Zagadnienie dostępności w ewaluacji jest niezwykle istotne, gdyż dotyka kwestii fundamentalnych oraz już coraz częściej obligatoryjnych zasad. Aktualnie przepisy zobowiązują do wdrażania dostępności większość instytucji, coraz częściej dotyczą one także trzeciego sektora i również zaznaczają swoją obecność w sektorze prywatnym (mam tu na myśli raportowanie społeczne), czyli chcąc nie chcąc będziemy się musieli prędzej czy później nim zainteresować, czy wręcz oswoić z tematem dostępności. Dostępność w kontekście badań ewaluacyjnych to sytuacja, w której każda osoba, będzie miała możliwość uczestniczenia w każdym z etapów procesu badawczego, w tym przygotowania, realizacji i raportowania z ewaluacji.

Każda osoba bez względu na jej specjalne, czyli nienormatywne potrzeby i nie chodzi tu wyłącznie o osoby z niepełnosprawnościami, ale każdego, kto z uwagi na swoje zewnętrzne lub wewnętrzne cechy, lub ze względu na okoliczności, w których się akurat znalazł, wymaga w danym momencie indywidualnego dostosowania, czyli podjęcia dodatkowych działań w celu przezwyciężenia barier, które napotkał.

To zagadnienie wielowymiarowe i skomplikowane i na pewno nie wyczerpało go spotkanie.

Rozumienie ewaluacji

Misją ewaluacji jest pozyskiwanie i dostarczanie wiedzy o wartości i przebiegu aktualnych i przyszłych interwencji, co przekłada się na podejmowanie trafniejszych decyzji przez podmioty nimi zarządzające. Chodzi o dostarczanie wiedzy na temat uzyskanych efektów oraz związków pomiędzy nimi, a prowadzonymi działaniami po to, by korygować bieżące lub racjonalniej kształtować przyszłe programy i polityki. Efekty mogą podlegać oszacowaniu pod względem przyjętych kryteriów, w tym wartości. Wiedza ta powinna wynikać z podsumowania badań prowadzonych zgodnie z metodologią nauk oraz wysokiej jakości informacji pochodzących z różnych źródeł.

Tymczasem obserwujemy spadek zainteresowania tym procesem.

Patrząc na projekty dokumentów programowych, można zaobserwować osłabienie roli ewaluacji na poziomie legislacyjnym polityk publicznych, w tym w regulacjach polityki spójności. Statystyki podawane przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej wskazują na kurczenie się rynku ewaluacji. Zamawiane badania stają się coraz bardziej rutynowe, zarówno na etapie przygotowywania ich koncepcji, jak i wykonania. Firmy ewaluacyjne działające na polskim rynku nie rozwijają się i nie starają się proponować w ofertach nowych podejść badawczych.

Rutynizacja głównego nurtu badań i metodologii powoduje mniejszą użyteczność wyników, a to przyczynia się do słabnącego zapotrzebowania na nie ze strony decydentów.

Winę za taki stan rzeczy ponoszą wszyscy interesariusze procesu ewaluacji: zamawiający, firmy ewaluacyjne, decydenci, a także beneficjenci programów/projektów/ działań. Ci ostatni są najmniej zainteresowani ewaluacją, odkąd przestała być ona obowiązkowa na poziomie projektu.

Co warto zrobić, aby przywrócić znaczenie ewaluacji? Na pewno trzeba ją odpowiednio zaplanować, przeprowadzić a następnie – o czym niestety zapominają zarówno zamawiający, jak i firmy wykonawcze – zadbać o dostępność wyników i ich rozpowszechnienie wśród wszystkich grup społecznych bez względu na ich zdolności percepcyjne czy sensoryczne. Konieczne jest także podnoszenie standardów metodologicznych badań. Ewaluacja nie może sprowadzać się do pomiaru rezultatów danej interwencji, a powinna być zorientowana na generowanie wiarygodnych teorii mechanizmów przyczynowo-skutkowych i pod tym kątem dobierać właściwe podejścia i metody badawcze. Powinna także uwzględniać perspektywę wszystkich interesariuszy.

Aby wyniki ewaluacji były użyteczne, niewątpliwie trzeba wziąć pod uwagę różnych interesariuszy bez względu na ich uwarunkowania sensoryczne czy fizyczne. Wynika to z faktu, że zgodnie z wynikami badań statystycznych z 2011r. około 12% Polek i Polaków posiada urzędowe orzeczenie o niepełnosprawności, a biorąc pod uwagę osoby starsze oraz doznające czasowej niepełnosprawności możemy mówić o 30% społeczeństwa, które posiada lub może posiadać specjalne potrzeby. Potrzeba zapewnienia dostępności przestrzeni publicznej oraz cyfrowej dla osób ze szczególnymi potrzebami istnieje od zawsze. Niemniej jednak w ostatnich latach kwestia ta stała się wręcz modna. Zjawisko to przyczynia się pozytywnie do zmian prawnych, instytucjonalnych a także świadomościowych. Oczywiście samo prawo nie wystarczy, aby zlikwidować wszelkie bariery w dostępności, ale jest to dobry początek.

Niniejsza praca będzie niejako podsumowaniem moich obserwacji i doświadczeń zarówno jako badaczki, jak i osoby zlecającej ewaluację oraz propagatorki dostępności przestrzeni publicznej dla osób z niepełnosprawnościami.

Dostępność w ewaluacji - czyli CO?

Jak już wspomniano, zgodnie z wynikami badań statystycznych około 12% Polek i Polaków posiada urzędowe orzeczenie o niepełnosprawności, a jeżeli uwzględnimy osoby starsze oraz doznające czasowej niepełnosprawności, możemy mówić o 30% społeczeństwa, które posiada lub może posiadać specjalne potrzeby. Nie możemy więc mówić, że jest to grupa marginalna, której nie trzeba uwzględniać w działaniach ewaluacyjnych.

Temat dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami od jakiegoś czasu jest coraz bardziej powszechny. Można śmiało powiedzieć, że mamy „modę” na dostępność. Jako orędowniczka i propagatorka dostępności bardzo się z tego faktu cieszę. Mam nadzieję, że ta moda nie przeminie. Niestety, są jeszcze obszary życia społecznego, których przedstawiciele twierdzą, że ich nie dotyczą uregulowania prawne dotyczące dostępności. Nie jest to prawdą, zwłaszcza, że przyjmowanych jest coraz więcej aktów prawnych podkreślających i regulujących konieczność zapewnienia dostępności.

Najważniejsze akty prawa, które chciałabym przywołać, to m.in. Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, Ustawa z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych, czy, w kontekście działań finansowanych z funduszy UE, Standard informacyjno-promocyjny stanowiący załącznik nr 2 do wytycznych dotyczących równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami w latach 2014-2020. Z moich obserwacji wynika, że pominięcie obowiązku zapewnienia dostępności, wynikające ze wspomnianych przepisów prawa, dotyczy również ewaluacji.

Na pomoc przychodzą kolejne przepisy. Od 5 września 2021 r. na podstawie Ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, obowiązek uwzględniania dostępności w określonym zakresie dotyczy także podmiotów innych niż publiczne w przypadku, gdy zawierają one umowę z podmiotem publicznym na realizację zadań lub zamówień publicznych. Zgodnie z art. 4 ust. 3 tej ustawy w przypadku zlecenia lub powierzenia, na podstawie umowy, realizacji zadań publicznych finansowanych z udziałem środków publicznych lub udzielania zamówień publicznych podmiotom innym niż podmioty publiczne, podmiot publiczny jest obowiązany do określenia w treści umowy warunków służących zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami w zakresie tych zadań publicznych lub zamówień publicznych, z uwzględnieniem minimalnych wymagań, o których mowa w art. 6.

Z kolei art. 5 ust. 2 ustawy stanowi, że w przypadku gdy podmiot inny niż podmiot publiczny realizuje, na podstawie umowy zawartej z podmiotem publicznym, zadanie finansowane z udziałem środków publicznych, jest obowiązany do zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami w zakresie określonym w tej umowie.

Z przytoczonych aktów prawa wyływa jednoznaczny wniosek: perspektywa osób z niepełnosprawnościami powinna być uwzględniana także w badaniach ewaluacyjnych, tym bardziej, że zazwyczaj badania ewaluacyjne są finansowane ze środków publicznych

DOSTĘPNOŚĆ W EWALUACJI - DLA KOGO?

Perspektywa osób z niepełnosprawnościami powinna być uwzględniana w badaniach zwłaszcza odnoszących się do analizy wpływu projektów oraz programów na rozwój społeczno-gospodarczy. Uwzględnienie tej perspektywy jest niezbędne dla zapewnienia dobrej jakości wyników prowadzonych działań. Zobowiązania w tym zakresie wynikają także z ratyfikowanej przez Polskę Konwencji Organizacji Narodów Zjednoczonych o prawach osób z niepełnosprawnościami, która w art. 31 zobowiązuje Państwa - Strony do zbierania wyników badań i danych statystycznych w sposób pozwalający kształtować politykę społeczną, której celem jest wdrożenie Konwencji.

Podejście do przygotowania badań i zbieranie informacji dotyczących osób z niepełnosprawnościami powinno odbywać się dwutorowo:

- uwzględnienie udziału osób z niepełnosprawnościami w badaniach masowych (warto tu trzymać się tego wskaźnika 12% - czyli procentowego udziału osób z niepełnosprawnościami w społeczeństwie);
- prowadzenie badań dedykowanych wśród osób z niepełnosprawnościami.

W tym pierwszym przypadku chodzi nie tylko o zapraszanie osób z niepełnosprawnościami do grup badawczych, czy uwzględnianie ich w próbie reprezentatywnej, ale także o tworzenie pytań i zbieranie danych dotyczących dostępności w danej dziedzinie np. dostosowania transportu czy świadomości różnorodności dla wszystkich badanych.

Najlepszym źródłem wiedzy i równocześnie sposobem na zapewnienie respondentów z niepełnosprawnościami będzie skorzystanie ze współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz i zrzeszającymi osoby z niepełnosprawnościami.

Można rozważyć także korzystanie z tematycznych grup na Facebooku czy w innych mediach społecznościowych. Bazy danych o organizacjach pozarządowych prowadzone są zarówno przez portal <https://spis.ngo.pl>, jak i lokalnie przez urzędy marszałkowskie czy miejskie.

Dbając o różnorodność perspektywy, należy pamiętać żeby uwzględnić aspekty dotyczące minimum następujących, sześciu grup osób z niepełnosprawnościami:

- osoby głuche,
- osoby słabosłyszące,
- osoby z niepełnosprawnością narządów ruchu,
- osoby niewidome,
- osoby słabowidzące,
- osoby z niepełnosprawnością intelektualną (w tym ostatnim przypadku może okazać się, że lepszym źródłem wiedzy będą osoby z ich otoczenia, ale za każdym razem trzeba mieć też na uwadze kwestię możliwości wypowiedzenia się przez samych zainteresowanych).

W badaniach należy uwzględniać potrzeby osób z różnymi niepełnosprawnościami pamiętając, że różne rodzaje niepełnosprawności mają różne potrzeby. Warto też wiedzieć, że te potrzeby są nie tylko różnorodne, ale czasem wykluczające się wzajemnie (np. inne potrzeby ma osoba poruszająca się na wózku, a inne osoba niewidoma).

Kwestie związane z dostępnością powinny zostać uwzględnione przy wyborze narzędzi badawczych/analitycznych. Jeśli w badaniu planowany jest udział osób z niepełnosprawnością, to należy przeanalizować, czy wybrane narzędzie jest możliwe do zastosowania i/lub jakie racjonalne usprawnienia należy zapewnić, żeby każda osoba mogła w badaniu uczestniczyć.

Wszystkie badania powinny być prowadzone w miejscach, do których swobodnie i bez pokonywania barier mogą dostać się osoby z różnymi niepełnosprawnościami. Kluczowym elementem jest też uwzględnienie kwestii dostępności przy konstruowaniu narzędzi badawczych. Narzędzia te powinny być skonstruowane w taki sposób, żeby w badaniu mogły wziąć udział osoby z różnymi niepełnosprawnościami.

A więc na przykład kwestionariusze ankiet powinny być poddane pilotażowi pod kątem dostępności – zarówno w zakresie treści i zrozumienia pytań, jak i pod kątem technicznym. W pilotażu takim powinny wziąć udział osoby z różnymi niepełnosprawnościami.

Opisanej powyżej elementy powinniśmy brać pod uwagę zarówno w wykonywanych przez nas ewaluatorów zadaniach, jak i przy zlecaniu usług na zewnątrz.

Dostępność w ewaluacji - jak zapewnić?

Dostępność w ewaluacji można zapewnić w dwojaki sposób:

- Uwzględnienie udziału osób z niepełnosprawnością w badaniach masowych – ankietowych (warto tu trzymać się tego wskaźnika 12% – czyli procentowego udziału osób z niepełnosprawnością w społeczeństwie);
- Przygotowanie i przeprowadzenie w sposób dostępny badań ewaluacyjnych i upowszechnienie wyników badań.

Pierwsza kwestia wiąże się z tym, że konieczne jest stosowanie metod badawczych dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – np. dla osób głuchych obowiązkowe badanie przygotowane w polskim języku migowym, a nie w języku polskim. W przypadku osób z niepełnosprawnością narządów ruchu dostosowanie może polegać na organizacji spotkań w miejscach dostępnych architektonicznie, a w przypadku osób niewidomych zapewnianie dostępnej wersji elektronicznej narzędzi badawczych (zapewnienie zgodności ze standardem WCAG 2.1). W przypadku organizowania grup fokusowych, w ich skład powinny wchodzić osoby z niepełnosprawnościami. Zwłaszcza w przypadku prowadzenia badań na grupach reprezentatywnych konieczne trzeba zwrócić uwagę na wagi dotyczące niepełnosprawności, tj. dobranie do grupy reprezentatywnej liczby osób z niepełnosprawnością w liczbie właściwej dla badanej populacji.

Aby uwzględniać dostępność w prezentacji wyników badań, należy bezwzględnie wymagać stosowania wymagań standardu informacyjno-promocyjnego[2], czyli m.in.: materiały obowiązkowo powinny być przedstawiane w wersji pisemnej, teksty – pisane prostym językiem, wyrównane do lewej strony – nie stosujemy justowania. Konieczne jest stosowanie czcionki bezszeryfowej, czyli o kroju pozbawionym ozdobników w postaci szeryfów, w rozmiarze minimum 12.

Uwzględnienie perspektywy osób ze szczególnymi potrzebami jest niezbędne dla zapewnienia dobrej jakości wyników badań ewaluacyjnych. Zobowiązania w tym zakresie wynikają także z ratyfikowanej przez Polskę Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami, która w art. 31 zobowiązuje Państwa-Strony do zbierania wyników badań i danych statystycznych w sposób pozwalający kształtować politykę społeczną, której celem jest wdrożenie Konwencji. Bez względu jednak na przepisy i wytyczne warto brać pod uwagę ogół społeczeństwa, a nie tylko część. Pamiętajmy, że się starzejemy i już niebawem sami będziemy mieli szczególne potrzeby w tym czy innym zakresie.

Zlecenie badań ewaluacyjnych

Mając na względzie kwestie opisane w poprzednim podrozdziale, każdorazowo trzeba pamiętać przy przygotowywaniu opisu przedmiotu zamówienia oraz Specyfikacji Warunków Zamówienia o zapewnieniu zasad równości szans i niedyskryminacji. Możliwość w realizacji zamawianych usług powinny mieć również osoby z niepełnosprawnością. Podobnie wyniki zlecanych usług powinny być dostępne dla wszystkich osób bez względu na możliwości na przykład sensoryczne. Analiza dotycząca dostępności powinna być przeprowadzona na etapie tworzenia szczegółowego opisu przedmiotu zamówienia.

Propozycje do zastosowania:

- Bez względu na jego zakres powinno zawierać się konieczność wzięcia pod uwagę perspektywy osób z niepełnosprawnością przy zbieraniu danych.
- Warto określić, że sposób przeprowadzenia badania powinien uwzględniać jego dostępność dla osób z różnymi niepełnosprawnościami.
- Wszystkie badania, takie jak wywiady grupowe, powinny być prowadzone w dostępnych pomieszczeniach. Przed wyborem miejsca prowadzenia badań należy sprawdzić, czy dane pomieszczenia i obiekt spełniają wymagania dostępności (zgodności z koncepcją projektowania uniwersalnego) lub jakie zastosowano racjonalne usprawnienia, które umożliwiają udział w badaniach osób z różnymi niepełnosprawnościami. Wymogi dla pomieszczeń określone są m.in. w Standardach dostępności dla polityki spójności 2021-2027 stanowiących załącznik nr 2 do Wytycznych dotyczących realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027. W dalszej części zostaną wskazane niektóre wymagania dotyczące tej kwestii.
- Warto uwzględnić stosowanie metod badawczych dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – np. dla osób głuchych obowiązkowe badanie przygotowane w polskim języku migowym, a nie w języku polskim, w przypadku osób z niepełnosprawnością narządów ruchu dostosowanie może polegać na organizacji spotkań w miejscach dostępnych architektonicznie, a w przypadku osób niewidomych zapewnianie dostępnej wersji elektronicznej narzędzi badawczych.
- W razie potrzeb organizowanie grup fokusowych, w skład których będą wchodziły osoby z niepełnosprawnościami.
- W przypadku prowadzenia badań na grupach reprezentatywnych zwrócić uwagę należy na wagi dotyczące niepełnosprawności tj. dobranie do grupy reprezentatywnej liczby osób z niepełnosprawnością w liczbie właściwej dla badanej populacji.

- W zależności od celu badawczego w zespole badawczym wskazane jest uwzględnienie osoby posiadającej doświadczenie w badaniach uwzględniających perspektywę osób z niepełnosprawnością – bycie kierownikiem lub członkiem zespołu przynajmniej jednego badania uwzględniającego perspektywę osób z niepełnosprawnością lub bycie osobą z niepełnosprawnością (najlepiej żeby to była niepełnosprawność zbieżna z grupą, którą chcemy badać), Zgodnie z zasadą włączenia – udział osób z niepełnosprawnością w pracach zespołów prowadzących badanie wpłynie na jej większą trafność i użyteczność zarówno na etapie stawiania pytań badawczych, konstruowania narzędzi, jak i samego prowadzenia badań i formułowania wniosków.
- W kryteriach oceny ocenie punktowej może podlegać uwzględnienie perspektywy osób z niepełnosprawnościami – zamawiający może przyznawać punkty za uwzględnienie opisu sposobu w jaki oferent chce tę perspektywę uwzględnić – na przykład poprzez zapewnienie udziału osób z niepełnosprawnością w badaniu, dobraniu ekspertów lub narzędzi badawczych.
- Bezwzględnie należy wprowadzić w dokumentacji wymagania dotyczące zgodności pisemnych wyników badań ze standardem WCAG 2.1 (skrócone wymogi opisano w dalszej części publikacji).

JAK ZAPEWNIĆ DOSTĘPNOŚĆ BADANIA?

Jeżeli w badaniu biorą udział osoby z niepełnosprawnościami, sposób organizacji wywiadu czy panelu musi być dostosowany do ich potrzeb, z uwzględnieniem rodzaju i stopnia niepełnosprawności uczestników. W przypadku obecności uczestników/-czek z niepełnosprawnościami Wykonawca badania:

- uwzględnia się wsparcie na wyrównywanie szans (na przykład: asystent osoby z niepełnosprawnością, tłumacz przewodnik, technologie asystujące),
- zapewnia elastyczność form wsparcia (na przykład: wydłużony czas trwania wywiadu czy panelu – potrzeba tłumaczenia na język migowy, konieczność wolniejszego mówienia, krótsze sesje szkoleniowe, częstsze i dłuższe przerwy),

- zapewnienie bezpieczeństwa psychicznego (na przykład: poprzez zapewnienie odpowiedniej przestrzeni, zwiększenie liczby godzin, wolniejsze tempo prowadzenia spotkania lub indywidualne spotkanie dla osób o obniżonej normie intelektualnej).

Wszystkie działania związane z realizacją wywiadu, panelu etc., odbywać się powinny w budynkach (miejscach), w których:

- wejście do budynku jest na poziomie terenu wokół budynku, a jeśli zastosowano schody to jest winda, dostępny podjazd lub sprawna platforma przyschodowa, o ile to możliwe, zainstalowana przy wejściu głównym/schodach głównych;
- na kondygnacjach dostępnych dla osób z niepełnosprawnością są przystosowane toalety;
- o ile to możliwe na korytarzach nie ma wystających gablot, reklam, elementów dekoracji, które mogłyby być przeszkodą dla osób z niepełnosprawnościami.

Jak wspomniano wcześniej w przypadku stosowania narzędzi ewaluacyjnych takich jak ankiety konieczne jest przeprowadzenie pilotażu wypełniania ankiet pod kątem dostępności – zarówno w zakresie treści i zrozumienia pytań, jak i pod kątem technicznym. W pilotażu takim powinny wziąć udział osoby z różnymi niepełnosprawnościami.

Jak zapewnić dostępność raportu ewaluacyjnego dla wszystkich?[1]

Niezwykle istotne jest, aby raport z badania ewaluacyjnego, a tym samym wyniki badania były rozpowszechnione wśród jak największej liczby interesariuszy. Niezbędne jest ku temu zapewnienie dostępności cyfrowej opracowanego raportu. Poniżej znajduje się parę wskazówek, w jak najprostszy sposób zapewnić dostęp dokumentu opracowanego w edytorze word osobom z niepełnosprawnościami. Warto również jednak wskazać, że tak przygotowane dokumenty będą również przystępniejsze dla wszystkich czytelników, w tym na przykład osób starszych. Dokument tekstowy przygotowywany w edytorze Word składa się z różnych elementów: akapitów, list, śródtytułów, tabel, rysunków, przypisów i innych obiektów. Do ich tworzenia zawsze używaj wbudowanych narzędzi, które są przeznaczone do tworzenia danych elementów.

[1] Na podstawie zaleceń Ministerstwa Cyfryzacji, <https://www.gov.pl/web/dostepnosc-cyfrowa> [dostęp: 09.06.2023].

Oznacza to, że trzeba stosować style, zamiast ręcznego formatowania. Style w edytorze Word są nośnikami informacji o strukturze, co jest niezwykle istotne, szczególnie dla osób niewidomych korzystających z dokumentu. Stosowanie stylów pozwala także na generowanie poprawnych spisów treści, wykazów obiektów itp. Edytor Word ma wbudowane narzędzie „inspektor dostępności”, które sprawdza część wymagań dostępności. Znajdziesz go w inspektorze dokumentu pod nazwą „Sprawdź ułatwienia dostępu”.

Prosty język

Na koniec zajmiemy się czymś, co jest niezwykle ważne i jednocześnie niezwykle trudne do osiągnięcia w raportach ewaluacyjnych. Odbiorcy usług publicznych to ogół użytkowników przestrzeni publicznej, w tym informacyjno-komunikacyjnej i cyfrowej. Mają oni różne potrzeby i kompetencje, dlatego korzystają z usług publicznych na różne sposoby.

Prosty język jest elementem dostępności, uniwersalnym narzędziem, dzięki któremu odbiorcy rozumieją komunikaty i usługi publiczne i umieją z nich korzystać. Jest to nowe wyzwanie zarówno dla zamawiających, jak i wykonawców badań ewaluacyjnych. Wymagać będzie niezwykle wiele czasu i silnej woli w propagowaniu prostego języka przy przedstawianiu wyników badań. Warto przy tym wskazać, że jest to niezwykle ważne nie tylko dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, ale również dla osób starszych.

Kiedy planujemy poinformować o czymś osoby z niepełnosprawnością intelektualną, przygotowujemy teksty, które łatwo czytać (ang. easy-to-read), zgodne z zasadami tej metody komunikacji. Easy-to-read to odmiana prostego języka.

Metoda easy-to-read pokazuje, jak dostosować język, prezentację i zdjęcia do potrzeb i możliwości osób, które mają trudności w czytaniu i zrozumieniu informacji. Informację, którą opracujemy w oparciu o metodę easy-to-read, jest łatwiej znaleźć, przeczytać i zrozumieć. Zasady, które obowiązują w tej metodzie:

- Informacja ma przejrzystą i logiczną strukturę.
- W tekście używane są słowa, które są powszechnie znane.
- Zdania są krótkie, łatwo je przeczytać i zrozumieć.
- Tekst prezentować należy w przejrzysty sposób, ilustrować zdjęciami, które pomagają czytelnikowi zrozumieć zawartość.
- Warto, aby tekst współtworzył z osobą z niepełnosprawnością intelektualną.

Aby przygotować informację łatwą w czytaniu, powinniśmy poznać odbiorcę, dowiedzieć się, ile już wie i jak bardzo interesuje się tematem. Jeśli nie jest to możliwe musimy założyć, że może nie wiedzieć nic i potrzebuje jasnego przekazu.

Podsumowanie

Wdrożenie rozwiązań zapewniających dostępność w praktykę działań ewaluatorów i badaczy nie jest zadaniem prostym. Wymaga ono czasu, zasobów i kompetencji. Z drugiej strony, mając na względzie m.in. trendy społeczne, dostępność badań i dostępność w badaniach powinny przestać być pojęciami abstrakcyjnymi. Niestety wciąż jeszcze wielu ewaluatorów nie dostrzega potrzeby dostępności procesu ewaluacji ani konieczności zapewnienia, aby wyniki ewaluacji były dostępne dla wszystkich bez wyjątku. Tymczasem trendy wskazują, że społeczeństwo, w tym także polskie, starzeje się w szybkim tempie. Dlatego już dzisiaj musimy przyzwyczajać się, że dostępność powinna być normą a nie czymś wyjątkowym. Dotyczy to również procesu ewaluacji. Powinien on uwzględniać zawsze perspektywę osób z niepełnosprawnościami. A także zawsze powinien być dostępny dla osób z niepełnosprawnościami. Warto również zatrudniać osoby z niepełnosprawnościami w roli członków zespołu badawczego. Warto także robić nadania dedykowane osobom z niepełnosprawnościami. Tylko dzięki tym zabiegom ewaluacja będzie dawała miarodajne i reprezentatywne wyniki – a przecież taka jest jej rola.

Liczę, że dzięki temu opracowaniu zwróciłam uwagę Państwa ewaluatorów na wagę dostępności przy prowadzeniu ewaluacji i rozpowszechnianiu jej wyników. Mam również nadzieję, że praktyczne wskazówki będą użyteczne przy realizacji badań. Pamiętajmy, że my też za 5, 10 czy 15 lat, a może nawet szybciej, możemy potrzebować dostępności lub chcieć, aby nasze potrzeby były brane pod uwagę przez kolejne pokolenie ewaluatorów.

Autorka

Edyta Boratyńska - Karpiej

Jest politologiem, absolwentką studiów podyplomowych m.in. z "Zarządzania dostępnością" na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego. Posiada 20-letnie doświadczenie w administracji rządowej. Aktualnie pełni funkcję koordynatorki ds. zasad równościowych i dostępności w Centrum Unijnych Projektów Transportowych. Przeprowadza badania i opracowuje analizy/ekspertyzy dotyczące efektywności i użyteczności systemów transportowych w kontekście wdrażania projektów unijnych. Jest autorką artykułów dotyczących problematyki funkcjonowania i ekonomiki transportu oraz dostępności i równości w transporcie. Członkini Polskiego Towarzystwa Ewaluacyjnego i Stowarzyszenia Profesjonalistów Informacji.

Uczestniczki dyskusji

dr Zuzanna Teper-Solarz - Moderatorka

Socjolożka, ewaluatorka, właścicielka firmy ZOOM ZTS oraz współzałożycielka i wiceprezesa Stowarzyszenia MOCnaMOC. Koordynowała liczne badania ewaluacyjne, społeczne i rynkowe. Zajmuje się oceną wniosków o dotacje, pisaniem ich, realizacją i ewaluacją. Szczególnie bliskie są jej zagadnienia wspierania grup ze specjalnymi potrzebami z wykorzystaniem innowacji społecznych. Od kilkunastu lat zgłębia tajniki „świata Głuchych” oraz języka migowego. Członkini Polskiego Towarzystwa Ewaluacyjnego.

Iwona Parzyńska

Socjolożka i pełnomocniczka dyrektora ds. osób z niepełnosprawnościami w Muzeum Narodowym w Krakowie. Certyfikowany trener ECHOCAST (NIMOZ) i mediator. W latach 2003 – 2005 była dyrektorem oddziału małopolskiego Polskiej Organizacji Pracodawców Osób Niepełnosprawnych. Od połowy 2005 roku do 2008 była dyrektorem Centrum Integracja w Krakowie. W latach 2017-2018 była koordynatorem badań publiczności krakowskich instytucji kultury. W 2020r. realizowała projekt naukowy pt. „Muzeum uczące się – analiza uczestnictwa w kulturze i badanie potrzeb osób z różnymi typami niepełnosprawności na przykładzie publiczności Muzeum Narodowego w Krakowie”. Członkini Polskiego Towarzystwa Ewaluacyjnego.

Magdalena Kocejko

Badaczka i ewaluatorka z kilkunastoletnim doświadczeniem, specjalizuje się w ewaluacji projektów/programów skierowanych do grup zagrożonych wykluczeniem i dyskryminacją, w tym przede wszystkim do osób z różnymi niepełnosprawnościami. Z wykształcenie socjolożka i psycholożka, pisze doktorat o polityce wobec kobiet z niepełnosprawnościami w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie. Współpracowała m.in. z Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, czy Polskim Forum Osób z Niepełnosprawnościami. Autorka i współautorka kilkunastu raportów z ewaluacji. Członkini Polskiego Towarzystwa Ewaluacyjnego.

Dane kontaktowe

Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne
ul. Wóycickiego 1/3, bud. 23 s. 313.
01-938 Warszawa
tel. 570-785-308

e-mail: pte@pte.org.pl
<https://pte.org.pl>
https://twitter.com/PTE_Ewaluacja